

6. З «небес» на землю. Як має виглядати бюджетна децентралізація в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/finances/z-nebes-na-zemlyu-yak-maye-viglyadati-byudzhetna-decentralizaciya-v-ukrayini-_.html

7. Децентралізація влади – «За» та «Проти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m--p.com/detsentralizatsiya-vladi-za-ta-proti/>

Фігун Н.І.

студентка II курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри

конституційного, адміністративного та фінансового права ТНЕУ

Росоляк О.Б.

НОРМАТИВНИЙ ТА НАУКОВИЙ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОДАТКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК»

Поняття податкового обов'язку є однією з основних категорій фінансового права. У ст. 67 Конституції України зазначається: «Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом» [1]. Важливість даного інституту можна пояснити тим, що основна частина доходів держави формується за рахунок виконання усіма конституційно встановленого обов'язку зі сплати податків та зборів в порядку і розмірах, встановлених спеціальним законом.

Визначення податкового обов'язку, його виникнення, зміну та припинення досліджували ряд вчених, зокрема Л. Воронова, Н. Воротіна, М.Кармаліта, Л. Касьяненко, І. Криницький, М. Кучерявенко, Н. Онищук, О.Орлюк, Н. Пришва, Л. Савченко, В. Федоров та інші.

Метою даного наукового дослідження є з'ясування поняття податковий обов'язок, його виконання та припинення на основі Податкового кодексу України.

У п. 36.1 ст. 36 Податкового кодексу (далі – ПК) під «податковим обов'язком визнається обов'язок платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені цим Кодексом, законами з питань митної справи» [2]. Науковці та практикуючі юристи звертають увагу на недосконалість конструкції «та/або», яка свідчить про те, що наявність всіх трьох складових передбачених у законодавчому визначенні не є обов'язковою для формування цілісної категорії податкового обов'язку.

Ускладнюється дана проблема тим, що у п. 38. 1 ст. 38 ПК зазначається, що «виконанням податкового обов'язку визнається сплата в повному обсязі платником відповідних сум податкових зобов'язань у встановлений податковим законодавством строк» [2], тобто у суть виконання податкового обов'язку не включається обчислення і

декларування.

Певним чином такі розбіжності у законодавчій практиці можна пояснити розглянувши широкий та вузький підходи до поняття податковий обов'язок. В широкому аспекті податковий обов'язок включає ряд дій – обчислення, декларування та сплата податків і зборів. На комплексний характер податкового обов'язку вказує Ю. Крохіна, яка зазначає, що «податковий обов'язок в широкому аспекті включає комплекс заходів належної поведінки платника податків, визначених податковим законодавством» [3, с. 280].

У вузькому сенсі податковий обов'язок являє собою частину податкових обов'язків платників податків та знаходить свій прояв у реалізації безумовного конституційного обов'язку – міри належної поведінки по сплаті податків і зборів [4, с. 105]. На схожій позиції стоїть і М. Кучерявенко, який зазначає: «сплата податку являє собою реалізацію основного обов'язку платника податків і може бути розглянута як податковий обов'язок у вузькому розумінні. Однак податковий обов'язок у широкому розумінні включає: 1) обов'язок із ведення податкового обліку; 2) обов'язок зі сплати податків і зборів; 3) обов'язок з податкової звітності» [5, с. 124].

Підстави для виникнення, зміни і припинення податкового обов'язку, порядок і умови його виконання встановлюються ПК та законами з питань митної справи.

Виникнення податкового обов'язку зумовлене обставинами, з якими ПК та закони з питань митної справи пов'язують сплату податків. Для виникнення податкового обов'язку замало лише розробки на законодавчому рівні порядку сплати податків, оскільки необхідним є виникнення ще певних юридичних фактів, таких як: поява об'єкта оподаткування (купівля рухомого чи нерухомого майна, отримання прибутку або доходу тощо) [6, с. 13].

Виконання податкового обов'язку можна розглядати стосовно трьох складових – обчислення, декларування та сплата податків і зборів.

Платник податків зобов'язаний самостійно обчислити суму податкового зобов'язання за податковий період. Обчислення здійснюється на основі документації, що підтверджує господарську та іншу діяльність, яка підлягає оподаткуванню. Якщо платник податків не виконує даного обов'язку, то відповідно до п. 54. 3 ст. 54 ПК контролюючий орган має право самостійно обчислити розмір податкового зобов'язання. Результатом обчислення податкових зобов'язань є заповнення податкової декларації.

А. Храбров визначає обов'язок із декларування як обов'язок, що виражається в обов'язковому і правильному складанні документів податкової звітності за формою, установленною законодавством, у поданні даних і документів відповідним органам у визначений строк і збереженні документів податкової звітності протягом строку, встановленого законодавством [7].

Сплатою податкових зобов'язань є перерахування відповідних сум податків на казначейські рахунки. Податковим кодексом України передбачена певна диференціація строків сплати платником податків узгодженого податкового зобов'язання за юридичними фактами, що передують початку перебігу строків [8, с. 118]. Ст. 57 ПК України передбачає такі строки:

- протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації;

- протягом 10 календарних днів, наступних за днем узгодження грошового зобов'язання, рішення про нарахування якого було оскаржено;

- у строки, визначені для сплати податкового зобов'язання податковим агентом для кожного податку;

- до або в день подання митної декларації щодо податкового зобов'язання визначеного платником у митній декларації;

- у строки визначені п. 57.1 ст. 57 ПК щодо авансових внесків із податку на прибуток.

Обов'язок зі сплати вважається виконаним після перерахування податкової суми на відповідний казначейський рахунок. Припинення податкового обов'язку сплатою податку платником податків відображає загальне положення теорії права про те, що будь-який обов'язок припиняється належним виконанням [5, с. 126].

Відповідно до ПК України, крім виконання, існують такі підстави припинення податкового обов'язку:

- ліквідація юридичної особи;

- смерть фізичної особи, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою;

- втрата особою ознак платника податку, які визначені ПК;

- скасування податкового обов'язку у передбачений законодавством спосіб.

Перших три підстав припинення податкового обов'язку передбачають відсутність суб'єкта сплати податку, остання підстава передбачає скасування самого податку. Обов'язок зі сплати податку припиняється, але тільки стосовно періоду, який настає за скасуванням податку, а не стосовно минулого періоду [8, с. 119].

Як вважає І. Беліцький, податковий обов'язок у разі ліквідації юридичної особи, смерті фізичної особи або визнання її недієздатною або безвісно відсутньою також припиняється щодо періодів, які настають після вищезазначених юридичних фактів [8, с. 119]. Ст. 99 ПК України передбачає правонаступництво щодо сплати податкових зобов'язань. Відповідно до даної статті податкові зобов'язання у разі смерті фізичної особи виконуються спадкоємцями у межах успадкованого майна. Податкові зобов'язання недієздатної особи сплачує опікун за рахунок майна цієї особи. Податкові зобов'язання безвісно відсутньої особи має сплатити особа, яка здійснює опіку над майном. Що стосується

податкових зобов'язань юридичної особи, то вони сплачуються за рахунок майна під час ліквідації даної юридичної особи.

Отже, податковий обов'язок впливає з конституційної норми і є першочерговим. Виникає він між суб'єктами з приводу сплати податків та зборів за наявності передбачених законодавством підстав. У широкому розумінні податковий обов'язок включає не тільки обов'язок платника податку сплатити встановленні податковим законодавством податки, збори та інші обов'язкові платежі до бюджетів усіх рівнів або до державних цільових фондів у встановленні строки та повному обсязі, а й обов'язок ведення податкового обліку, складання та своєчасного подання податкової звітності, інших документів до контролюючих органів.

Список використаних джерел

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.
3. Налоговое право России: учебник для вузов / отв. ред.: д.ю.н., проф. Ю. А. Крохина. – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2004. – 720 с.
4. Беспалова А. О. Щодо змісту податкового обов'язку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lsey.org.ua/1_2015/27.pdf.
5. Кучерявенко М. Податковий обов'язок: зміст, структура, засоби забезпечення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4597/1/Kuheryavenk_122.pdf
6. Покатаєва О. В. Правова природа загальнодержавних податків та зборів в Україні: стан, протиріччя та перспективи реформування: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О. В. Покатаєва; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2011. – 36 с.
7. Хабаров А. О. Правове регулювання виникнення, зміни і припинення податкового обов'язку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук/ А. О. Хабаров. – Х., 2004. – 20 с.
8. Беліцький І. С. Проблеми припинення податкового обов'язку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_1/34.pdf.

Хапіцька М.М.

*студентка групи ФЕБм-12
юридичного факультету*

*Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: д.е.н., професор, завідувач кафедри
фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної власності*

Мартинюк В.П.

МОДЕЛЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Розвиток міжнародної торгівлі базується на вигоді, що її отримують